

Dr hab. Adriana Dudek
Instytut Politologii
Uniwersytet Wrocławski

Wrocław, 30 grudnia 2017 r.

Opinia

o dorobku naukowym i rozprawie habilitacyjnej dr Joanny Dyduch na temat:
Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego

Sylwetka

Doktor Joanna Dyduch po ukończeniu liceum ogólnokształcącego w Żywcu, w 1998 roku rozpoczęła studia magisterskie na Uniwersytecie Wrocławskim na kierunku politologia skończone w 2003 roku z wynikiem bardzo dobrym. Równolegle studiowała na drugim kierunku, który rozpoczęła w 1999 roku, były to stosunki międzynarodowe, na tym samym Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Tematyka obu prac magisterskich dotyczyła szeroko rozumianych studiów izraelskich.

Podczas studiów, w roku akademickim 2001/2002 uzyskała stypendium na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie w ramach programu Socrates/Erasmus. Po jego zakończeniu z wynikiem bardzo dobrym, otrzymała stypendium rządu Izraela, które zrealizowała podczas rocznego pobytu na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie.

Obok aktywności w płaszczyźnie wymiany międzynarodowej była także zaangażowana działalność studenckiego koła naukowego nie zaniedbując w ten sposób życia akademickiego. W roku, w którym dr Joanna Dyduch ukończyła politologię, będąc wciąż studentką kierunku stosunki międzynarodowe otrzymała stypendium Ministra Edukacji Narodowej za wysokie wyniki w nauce i szczególne osiągnięcia w pracy naukowej.

W tym samym, 2003 roku, dr Joanna Dyduch została przyjęta na pierwszy rok stacjonarnych Studiów Doktoranckich Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii, które ukończyła cztery lata później. Rozprawa doktorska nosiła tytuł *Stosunki polsko-izraelskie*

w latach 1990-2005, jej promotorem był prof. dr hab. Marian Wolański. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce otrzymała w 2007 roku. Rok później została zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Politologii w Zakładzie Europeistyki Uniwersytetu Wrocławskiego. Od 2012 roku wraz z wyodrębnieniem się wspomnianego Zakładu w Katedrę Studiów Europejskich na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego kontynuuje nieprzerwanie do dnia dzisiejszego zatrudnienie w tej jednostce na stanowisku adiunkta.

W trakcie pracy początkowo w Instytucie Politologii a następnie w Katedrze Studiów Europejskich Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego zgromadziła znaczny dorobek naukowy oraz przygotowała monografię *Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 460.

Charakter politologiczny dorobku naukowego jak również monografii dr J. Dyduch nie budzi żadnych wątpliwości zarówno z uwagi na przedmiot podejmowanych badań dotyczący teorii stosunków międzynarodowych, analiz rozwoju integracji europejskiej oraz obszaru studiów izraelskich, jak wykorzystanych metod badawczych.

1. Ocena osiągnięć naukowo – badawczych

Podstawą oceny osiągnięć naukowo-badawczych jest autorstwo monografii oraz artykułów opublikowanych w czasopiśmie oraz pracach zbiorowych, a także spełnienie pozostałych kryteriów wyszczególnionych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 w sprawie *kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* (Dz. U. nr 196, poz. 1165).

a) Osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 Ustawy o stopniach i tytule naukowym

Podstawowe osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym stanowi zgłoszona przez dr Joannę Dyduch monografia *Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s. 460.

Ocena wskazanej monografii zostanie dokonana według następujących kryteriów:

- wartość podjętego problemu badawczego;
- warstwa koncepcyjna dostrzegalna w konstrukcji rozprawy;
- wymiar merytoryczny rozprawy;
- wykorzystane metody badawcze;
- baza źródłowa

Wartość podjętego problemu badawczego

Doktor Joanna Dyduch zdecydowała się podjąć w swojej monografii trudny, aktualny i wartościowy problem badawczy jakim pozostaje wpływ integracji europejskiej na politykę zagraniczną Polski. Jest to pierwsze w polskiej literaturze przedmiotu całościowe ujęcie zjawiska wpływu i zmiany, które zostało zrealizowane z wykorzystaniem świadomie wybranych i jednoznacznie zidentyfikowanych koncepcji (europeizacja), pojęć (polityka zagraniczna) i teorii (realizm strukturalny).

Analiza przeprowadzona w monografii odnosi się do obszarów i zjawisk, z których każde stanowi wyzwanie dla badacza. Pierwszym z nich jest polityka zagraniczna, która sama jako proces i swoisty fenomen atrybutarności współczesnej państwowości rodzi wśród badaczy szereg wątpliwości i refleksji. Ich przejawem są dociekania na temat tego w jaki sposób ją zdefiniować by nie umykał procesualny jej charakter przy świadomości egzogennych zmian jakim ów proces podlega, a także wątpliwości co do redukcjonistycznych interpretacji pozycji i znaczenia współczesnego państwa. Drugim obszarem pozostaje europeizacja, której istotą jest, podobnie jak w przypadku polityki zagranicznej, procesualny charakter, co w połączeniu z kategorią wpływu rozumianą w co najmniej czterech płaszczyznach: *bottom-up*, *top-down*, *ad extra* i *cross-loading*, przynosi swoisty efekt intelektualnej i poznawczej synergii. Dwa zasygnalizowane powyżej, dynamiczne i procesualne w swym charakterze obszary zostały poddane analizie z wykorzystaniem jednego z nurtów paradygmatu realistycznego – realizmu strukturalnego. Doktor J. Dyduch przyznaje w ten sposób, iż godzi się na państwocentryczne pojmowanie przestrzeni międzynarodowej wraz ze

wszystkimi tego konsekwencjami. Pozornie wydaje się to niemal karkołomne, z poznawczego i intelektualnego punktu widzenia, zadanie, bowiem z jednej strony analizowane są zjawiska w obszarze integracji, która odwołuje się do niemal konkurencyjnego podejścia teoretycznego w nurcie paradygmatu liberalnego, natomiast z drugiej narzędziem jest realizm strukturalny, dla którego, upraszczając, tylko państwo jest niemal antropomorficzną jednostką. Na domiar złego wszystko co dla liberałów jest dobrodziejstwem, dla realistów, niebezpiecznym złudzeniem. Tymczasem dr J. Dyduch udało się dokonać skutecznej analizy problemu badawczego podjętego w monografii i wykorzystać przy tym wybrane narzędzia unikając największych badawczych raf, którymi w tym przypadku były niejednorodne i niesymbiotyczne kategorie pojęciowe oraz wyraźne badawcze dowartościowywanie propozycji europeizacji, która miejscami mogłaby się jawić niemal jako odrębny paradygmat.¹

Cel pracy w postaci zbadania postawionych we wstępie hipotez badawczych został osiągnięty, zostały one bowiem w trakcie analizy przeprowadzonej w monografii potwierdzone.

Tytuł monografii nie budzi zastrzeżeń, jest precyzyjny, skonstruowany wokół kategorii analitycznych i narzędzi badawczych (europeizacja i realizm strukturalny) a przy tym jednoznacznie identyfikuje problem, który jest jej przedmiotem.

Warstwa koncepcyjna dostrzegalna w konstrukcji rozprawy

Struktura rozprawy naukowej jest świadectwem z jednej strony dogłębnego zbadania określonej materii, zaś z drugiej dojrzałości refleksyjnej zbudowanej na owym badaniu, ponadto jest istotnym sygnałem świadomości metodologicznej autora. Konstrukcja pracy pozostaje także w ścisłym związku z problemem badawczym, który jest przedmiotem monografii. Poszczególne rozdziały wyznaczają bowiem ścieżkę poznania, wyjaśnienia i zrozumienia badanego problemu.

Analiza przeprowadzona w monografii *Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego* została oparta na konstrukcji składającej się z sześciu rozdziałów, z których pięć spełnia kryteria kompatybilności problemu badawczego i struktury monografii, o czym w dalszej części recenzji.

¹ Warto, by nie mylić pojęć sięgnąć do: T. S. Kuhn, *Struktura rewolucji naukowych*, Warszawa 2001.

Pracę otwiera wstęp, który został podzielony na czytelne części, choć ich tytuły nie oddają treści, np. w przypadku pierwszego 'Przedmiot rozważań w czasie i przestrzeni', który w swej naturze ma publicystyczny charakter, trudno domyślić się, iż zostanie poświęcony m.in. hipotezom i pytaniom badawczym. Jednak samo ich zaistnienie jest świadectwem intencjonalności podejmowanych przez Habilitantkę badań. Postawione zostały cztery hipotezy, z których każda, w mniejszym lub większym stopniu, posiada walor ogólności, zatem odnosi się do całości pracy nie tylko poszczególnych rozdziałów. Sformułowanie hipotez może rodzić wątpliwości ze względu na ich rozbudowaną formę (zwłaszcza hipoteza trzecia), co może być sygnałem braku przekonania Autorki co do jej istotności lub klarowności w odbiorze przez czytającego. Hipotezom towarzyszą pytania badawcze, które winny być ich wsparciem, podkonstrukcją, tymczasem nie do końca można ów związek dostrzec, co wynika zapewne także z faktu, że hipotez jest cztery zaś pytań (tylko) sześć.

Struktura monografii potwierdza to co można znaleźć we wstępie – klarowny i skonceptualizowany cel badawczy, obszary które będą przedmiotem analizy oraz narzędzia, które zostaną wykorzystane. Wątpliwości budzą jedynie sformułowanie tytułów niektórych rozdziałów o czym poniżej.

Pierwszy rozdział *Analiza polityki zagranicznej państwa w warunkach jego członkostwa w Unii Europejskiej* jest przyjętym przez dr J. Dyduch w jej pracy teoretycznym i metodologicznym toolboxem. Służy zdefiniowaniu kluczowych pojęć przy uwzględnieniu toczących się wokół nich debat, a przede wszystkim temu co Habilitantka nazywa 'syntezą paradygmatu realistycznego i koncepcji europeizacji polityki zagranicznej'. I to podejście musi rodzić pewien opór z dwóch względów. Przede wszystkim pojęcie synteza oznacza łączenie pewnych elementów, innymi słowy sumę. Trudno sumować elementy zupełnie od siebie różne, takie jak teorię oraz podejście czyli realizm strukturalny i koncepcję europeizacji. Elementy nie posiadające zbieżnych choćby częściowo właściwości, nie połączą się ze względu na brak 'wspólnego silnika konceptualnego'. Dlatego wydaje się, iż zdecydowanie bardziej adekwatnym pojęciem byłyby efekty synergii, który daje jednocześnie zastosowanie teorii realizmu strukturalnego i koncepcji europeizacji. Synergia bowiem oznacza współpracę lub

współdziałanie różnych czynników/podejść/teorii/propozycji, którego efekt jest większy niż suma poszczególnych oddzielnych działań.

Wątkiem, którego także zabrakło w omawianym rozdziale pozostaje choćby próba uogólnienia, czy procesy integracji w naturalny sposób zmieniają politykę zagraniczną państw członkowskich, czy dzieje się tak dopiero od określonej formy integracji (np. wspólny rynek), od jakich czynników ów wpływ i jego głębokość jest zależna. Oczywiście Habilitanta analizowała tylko jeden konkretny przypadek integracji, jednak walor szczególny mają takie analizy i badania, którym można nadać znamiona pewnych modeli tak by mogły zostać wykorzystane w innych badaniach o podobnym charakterze. Nie przekonują też niestety argumenty za skoncentrowaniem się tylko na dorobku K. Waltza, bo czyż np. uwzględnienie podejścia J. J. Mearsheimera w *The False Promise of International Institutions*² nie pozwoliłoby wypełnić luk np. w poszukiwaniu przyczyn niepowodzeń i niskiej efektywności polskich działań na forum Unii Europejskiej?

Rozdziałem, który wydaje się zbędny w pracy, jest rozdział drugi *Polska droga do Unii Europejskiej. Między wolnością a bezpieczeństwem*. Z uwagi na koherentną strukturę całości pracy trudno nie ulec wrażeniu, iż ten rozdział wyraźnie ją zaburza, przerywa swoiste continuum. To rodzi wrażenie jakby Autorka chciała w pracy zawrzeć wszystko co mogłoby dotyczyć jakichkolwiek relacji Polski z Unią Europejską od 1989 roku, choć jak wiadomo cezurę rozpoczynającą pracę pozostaje 2004 rok. Naturalnie wszystko co ma charakter procesualny nie rozpoczyna się ni kończy w określonym punkcie na linii czasu, jednak nadmierna gorliwość w historycznym backgroundzie analizowanych wydarzeń rzadko przynosi pozytywny efekt.

Pozostałe rozdziały monografii nie budzą zastrzeżeń merytorycznych i stanowią przemyślaną całość, jedynie tytuły niektórych z nich rodzą wątpliwości. Tytuł rozdziału trzeciego: *Strukturalno-systemowe uwarunkowania członkostwa Polski w Unii Europejskiej* mógłby zostać doprecyzowany, bowiem mowa w nim nie tylko o uwarunkowaniach członkostwa zatem zmiennych zależnych i niezależnych, które miały wpływa na wejście Polski do UE co sugeruje brzemienne tytułu. Podobnie ze

² J.J. Mearsheimer, *The False Promise of International Institutions*, „International Security”, winter 1994/1995, t. (Vol. 19, No. 3), pp. 5-49.

sformułowaniem tytułu rozdziału czwartego: *Operacjonalizacja polskiej polityki zagranicznej w kontekście wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej oraz unijnej polityki energetycznej*. Pomijając jego długość, to co budzi niepokój to powszechnie stosowane przez dr J. Dyduch w jej pracy sformułowanie 'operacjonalizacja polityki zagranicznej'. Operacjonalizacja oznacza bowiem przełożenie założeń teoretycznych, strategicznych na praktyczne, a zatem operacjonalizacja celów, operacjonalizacja priorytetów, ale nie operacjonalizacja polityki zagranicznej, bo przecież sama polityka zagraniczna jest ową operacjonalizacją. Zarówno rozdział drugi: *Stosunki Polski z innymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej – konsekwencje europeizacji w wymiarze cross-loading dla polskiej polityki zagranicznej* oraz szczególnie trzeci: *Stosunki Polski z państwami niebędącymi członkami Unii Europejskiej. Europeizacja w wymiarze ad extra i jej znaczenie dla polskiej polityki zagranicznej* stanowią dopełnienie analizy, która przechodzi logicznym ciągiem od modelu teoretycznego, poprzez istotę analizowanych procesów w tym uwarunkowań do wpływu w kategoriach wewnątrzpaństwowych, unijnych, wewnątrzunijnych, aż po pozaunijne.

Wobec powyższego można z całą pewnością stwierdzić, że Habilitantka dr J. Dyduch sprostaa postawionemu sobie zadaniu i nie tylko doskonale poradziła sobie ze sformułowaniem problemu badawczego, jego celu i konceptualizacji lecz również podporządkowała mu strukturę pracy opanowując zgromadzony materiał, który stanowił podstawę do analizy.

Wymiar merytoryczny rozprawy

Monografia *Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego* jest bogata merytorycznie, przy czym zgromadzony przez Habilitantkę materiał został w sposób przemyślany usystematyzowany i selekcjonowany. Bazą pracy były efekty szczegółowej kwerendy m.in. materiałów źródłowych w tym informacji rządu dla Sejmu i Senatu RP oraz informacje Ministra Spraw Zagranicznych na temat polskiej polityki zagranicznej z lat 2004-2014. Wielka szkoda, iż dr J. Dyduch nie zapoznała się ze stenogramami z posiedzeń komisji stałych Sejmu RP w tym zwłaszcza Komisji Spraw Zagranicznych oraz Komisji do Spraw Unii Europejskiej, które stanowią często nieocenione źródło informacji na tematy będące przedmiotem analizy. Wydaje

się, iż jeszcze bardziej interesującym źródłem byłaby kwerenda w Archiwum Rady Ministrów.

Autorka monografii zapoznała się dogłębnie z aktualnym stanem badań odnoszących się do badanych zjawisk, dokonując szczegółowej i rzetelnej kwerendy opracowań naukowych, raportów i analiz. Na zgromadzony w ten sposób obszerny materiał dr J. Dyduch umiejętnie nałożyła matrycę przedstawionego w pierwszym rozdziale oryginalnego modelu badawczego. Jest to niezaprzeczalna wartość merytoryczna pracy. Z jednej strony bowiem świadectwem dojrzałości i świadomości metodologicznej pozostaje próba stworzenia własnego modelu dzięki uzyskanemu efektowi synergii między realizmem strukturalnym a europeizacją, zaś z drugiej operacjonalizacja owego modelu poprzez wykorzystanie go do wyjaśnienia i zrozumienia zachodzących w polskiej polityce zagranicznej procesów jakie miały miejsce – zgodnie z treścią pracy – od lat 90.

Każdy rozdział pracy stanowi (za wyjątkiem drugiego) niezbędny element dla merytorycznej i logicznej poprawności wywodu, kończy się podsumowaniem, które ma charakter porządkujący i pointujący. W rozdziale pierwszym zostały przedstawione kluczowe z punktu widzenia pojęcia. Autorka podkreśla, że pojęcie polityki zagranicznej jest w monografii traktowane jako część polityki państwa (s. 11 Autoreferatu). To swoiste *nihil novi sub sole*, bowiem polityka zagraniczna, jak sama nazwa mówi jest nadal polityką państwa tyle, że realizowaną w specyficznej bo międzynarodowej a więc poliarchicznej/anarchicznej, dynamicznej i pluralistycznej przestrzeni międzynarodowej. Pomijając ów drobiazg trzeba przyznać, że Autorka rozumie i ma świadomość złożoności i procesualnego charakteru tego czym jest polityka zagraniczna choć w pracy ulega nierzadko pokusie rozumienia jej przez pryzmat instytucji i struktur, natomiast jak wiadomo instytucje ani struktury nie myślą i nie podejmują decyzji³. Takie podejście spowodowało, iż w pracy zabrakło analizy funkcjonalnej realizacji celów polityki zagranicznej, kompetencje bowiem to tylko ramy, a wypełniają je nadal ludzie. Ód dostrzegalny redukcjonizm wynika zapewne także z odwołania się przez Habilitantkę do paradygmatu realistycznego, którego wrażliwość na złożoność procesów jest dyskusyjna. Tymczasem jak wiadomo, żaden pojedynczy paradygmat nie

³ M. Douglas, *Jak myślą instytucje*, Warszawa 2012.

ma potencjału intelektualnego i badawczego wyjaśniania rzeczywistości w całej jej złożoności. Pozostaje mieć nadzieję, że dr J. Dyduch ma tego świadomość. I otwartym pozostaje pytanie czy polscy decydenci postrzegali członkostwo w Unii Europejskiej: w kategoriach realistycznych czy liberalnych. Tym niemniej zaproponowany przez Habilitantkę model jest oryginalnym, autorskim wkładem w badanie polityki zagranicznej współczesnego państwa..

Rozdział trzeci został poświęcony opisowi uwarunkowań przystąpienia Polski do UE, wpływowi członkostwa na instytucje krajowe oraz relacjom między instytucjami UE i Polską. Ta część pracy jest poprawna i bogata merytorycznie, choć wydaje się, że pewne jej ustępy powinny zostać przesunięte do przypisów lub skrócone. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim kompetencji poszczególnych instytucji Unii Europejskiej oraz wątków pobocznych dla celu pracy jak np. wniosku premiera D. Tuska do Trybunału Konstytucyjnego o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego między prezydentem a prezesem Rady Ministrów (s. 134), zwłaszcza, że wydane postanowienie TK nie wyjaśniło wątpliwości w tej materii. Umieszczanie wspomnianych treści powiększyło objętość pracy, a przede wszystkim nieco zakłócało narrację wywodu, nadając mu chwilami charakter podręcznikowy.

Szczególnym merytorycznym walorem rozdziału czwartego jest poświęcenie miejsca tym wątkom polskiej aktywności na forum Unii Europejskiej, które mogły mieć znaczący wpływ na jej postrzeganie, a tym samym pozycję wewnątrz UE, w tym m.in. Partnerstwo Wschodnie. Wydaje się, że więcej miejsca Habilitantka mogła poświęcić w ogóle polskim najpierw złudzeniom i planom, a następnie próbom realizacji celu jakim był polski wkład w coś co bywa nazywane polityką wschodnią Unii Europejskiej. Tymczasem wątek ten został nieledwie zasygnalizowany, choć właśnie on pokazuje jak znaczenie państwa w UE nie zależy bynajmniej li tylko od jego pozycji i potencjału lecz także od kondycji relacji z kluczowymi dla Unii partnerami zewnętrznymi jakim w tym przypadku była i jeszcze pozostaje Rosja. Niewątpliwą wartością tego rozdziału pozostaje część poświęcona polityce energetycznej Unii Europejskiej, która w kontekście polskich interesów pozostaje niezwykle ważnym, by nie rzec, jednym z priorytetowych kierunków.

W kolejnych rozdziałach – piątym i szóstym Habilitantka skupiła się na relacjach z państwami członkowskimi Unii Europejskiej jak i pozostającymi poza nią. Kryteria doboru tych państw nie zostały jasno sprecyzowane i nie wyszły poza określenie ‘z którymi Polskę łączą szczególnie intensywne relacje’ (s. 225). Intensywne wg jakiej skali? W jakiej płaszczyźnie? Co znaczy intensywne? W przypadku kolejnego rozdziału także nie jest wiadome kryterium doboru analizowanych państw. I o ile w przypadku rozdziału piątego w istocie trudno mieć wątpliwości co do doboru choć wydaje się, iż mogłyby się wśród nich znaleźć Wielka Brytania lub Węgry, o tyle w przypadku rozdziału szóstego nie jest do końca jasny powód uwzględnienia w nim Białorusi oraz Izraela, a brak miejsca dla np. Gruzji. Oczywiście wybór państw do analizy jest autonomiczną decyzją Habilitantki.

Reasumując wartość merytoryczną pracy należy podkreślić zastosowanie oryginalnej koncepcji modelu badawczego, a przede wszystkim jego konsekwentne wykorzystanie w pracy oraz bogactwo treści.

Wykorzystane metody badawcze

Doktor J. Dyduch jest badaczem, którego świadomość metodologiczna nie ulega wątpliwości. Prócz konceptualizacji oryginalnego modelu badawczego, który zastosowała w pracy posłużyła się w niej szeregiem zidentyfikowanych i wolicjonalnie wykorzystanych metod badawczych. Pierwszą z nich jest analiza systemowa. Jest to jedna z najtrudniejszych metod z uwagi na konieczności skonstruowania systemu uwzględniającego elementy składowe/podmioty, charakter relacji między nimi, wpływ tych relacji na poszczególne elementy, wpływ owego wpływu na zewnątrz systemu, wpływ owego zewnątrz na system i wreszcie poszczególne jego elementy, a wszystko to ze świadomością procesualności i dynamiki systemu jako takiego. Przy czym Habilitantka nie zastosowała analizy systemowej w odniesieniu do UE lecz zidentyfikowała system wykraczając poza Unię i w ten sposób rekonstruując pewien wycinek analizowanej rzeczywistości międzynarodowej.

Analiza instytucjonalno-prawna została zastosowana, jak sama Autorka pisze, jako technika pomocnicza. Jej potencjał eksplanacyjny jest ograniczony statycznością i redukcjonistycznym podejściem jaki w niej dominują. Bez połączenia jej z podejściem

behawioralnym lub funkcjonalnym nie mówi niemal nic o rzeczywistości, która 'się dzieje' opisując jedynie to co zostało określone i zapisane. Połączenie jej z analizą decyzyjną mogłoby przynieść interesujące wyniki pod warunkiem, że nie będzie to model racjonalnego aktora (*rational actor model*), ani też model instytucjonalny (*organizational proces model*) lecz przede wszystkim model biurokratyczny (*bureaucratic/govermental politics model*)⁴, który pozwala dostrzec jak faktycznie podejmowane są decyzje w atmosferze rywalizacji ośrodków władzy i pariochalnych wspólnot. I choć Habilitantka we wstępie pracy zasygnalizowała (s. 25), iż metoda decyzyjna została zastosowana, to jednak jej pobieżne potraktowanie rodzi pewien niedosyt.

Metodą niezbędną w pracy tego typu pozostaje analiza historyczna, którą Habilitantka potraktowała w drugim rozdziale ze szczególnym ukontentowaniem. I choć, jak wspomniano już, w tym akurat miejscu było to zbędne, to dla całości pracy, z punktu poprawności metodologicznej metody historycznej nie sposób było pominąć.

Reasumując dr J. Dyduch w przemyślany i dojrzały sposób zastosowała w recenzowanej monografii wybrane metody badawcze dowodząc w ten sposób świadomości metodologicznej, która powinna być niezbędną umiejętnością każdego samodzielnego badacza.

Baza źródłowa

Baza źródłowa monografii jest obszerna. Habilitantka zebrała znaczny materiał o bardzo różnorodnym charakterze. Wykorzystane zostały liczne dokumenty oraz opracowania polskie jak i unijne. Dr J. Dyduch dokonała benedyktyńskiej pracy analizując informacje rządu na temat polskiej polityki zagranicznej czy dokumentację odnoszącą się do interpelacji i zapytań poselskich, aż wreszcie oficjalnych przemówień i wystąpień kluczowych polityków. Poznała w ten sposób ów oficjalny wymiar polityki zagranicznej, i choć w pracy pojawiają się także refleksy od noszące się do wymiaru funkcjonalnego, to jest ich bardzo niewiele. O owym braku kwerendy archiwalnej w Archiwum Rady Ministrów zostało już wspomniane, jednak ona umożliwiłaby pokazanie

⁴ G. Allison, *Essence of Decision: Explaining the Cuba Missile Crisis*, Boston 1971; M.H. Halperin, *Bureaucratic Politics and Foreign Policy*, Washington 1974.

jak w istocie to co było oficjalnie deklarowane powstawało i jak miało być realizowane (niekoniecznie tak realizowane było).

Autorka zapoznała się z dorobkiem naukowym odnoszącym się do badanego problemu, jej znajomość stanu badań nie może budzić wątpliwości. To pozwoliło jej uchronić się przed 'odkrywaniem tego co dawno zostało odkryte' oraz podjąć się ambitnego zadania poszukania własnej propozycji badania zjawiska europeizacji polskiej polityki zagranicznej w wymiarze instytucjonalnym i merytorycznym.

Reasumując ocenę opiniowanej rozprawy habilitacyjnej należy podkreślić, iż podjęty w niej temat jest wartościowy poznawczo i stanowi oryginalny wkład w badany obszar. Wobec powyższego rozprawa habilitacyjna dr J. Dyduch **spełnia** określony w art. 16.1 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2004 r. **wymóg aby rozprawa habilitacyjna stanowiła znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej**, którą – zgodnie ze wszczętym postępowaniem habilitacyjnym – są nauki o polityce.

b) Ocena pozostałej aktywności naukowo-badawczej

Dorobek naukowy dr J. Dyduch obejmuje 39 publikacji w tym 2 monografie, 3 monografie wieloautorskie (w tym dwie w języku angielskim), 2 współredakcje prac zbiorowych w języku angielskim, 30 artykułów naukowych, 1 ekspertyzę dla MSZ RP i 1 podręcznik akademicki w formie e-booka.

W dorobku naukowym Habilitantka zidentyfikowała trzy wyraźne nurty badawcze:

- Teoria stosunków międzynarodowych i polityki zagranicznej ze szczególnym uwzględnieniem wpływu integracji europejskiej;
- Analiza ewolucyjnego rozwoju integracji europejskiej na przykładzie wybranych polityk UE z uwzględnieniem perspektywy polskiej;
- Studia izraelskie w perspektywie politologicznej.

To co jest warte odnotowania, w załączonych materiałach przygotowanych dla recenzentów Habilitantka zastosowała zadeklarowany podział i publikacje zostały usystematyzowane według tego klucza. Z punktu widzenia pracy recenzentów to znaczne ułatwienie, za co należą się dr J. Dyduch podziękowania.

W obrębie każdego wskazanego przez Habilitantkę nurtu badawczego Autorka posiada publikacje w języku polskim i angielskim zamieszczane w czasopismach o zasięgu ogólnopolskim lub w pracach zbiorowych recenzowanych.

Nurt pierwszy to publikacje głównie koncentrujące się na integracji europejskiej. Każda publikacja Habilitantki w tym obszarze posiada silne podstawy teoretyczne od których dr J. Dyduch wychodzi, by następnie odnieść je do badanego wycinka rzeczywistości. Publikacje te nie mają charakteru opisowego, statycznego, wprost przeciwnie każda ma silne cechy pogłębionych analiz z obszaru polityki zagranicznej i stosunków międzynarodowych. Niestety jednak Habilitantka wpisała się w nich, w daleką, od obecnie dominującego w badaniach podejścia pragmatycznego, potrzebę intelektualnej identyfikacji tożsamości teoretycznej, która zdaje się nie przemijać w polskich badaniach nad stosunkami międzynarodowymi i polityką zagraniczną.⁵ Odbywa się to ze szkodą dla holistycznego, interparadygmatycznego i interdyscyplinarnego spojrzenia na badaną rzeczywistość prowadzi bowiem do redukcjonizmu w analizach nad złożonymi procesami międzynarodowymi.

Najbogatszym nurtem w badaniach dr J. Dyduch pozostaje analiza ewolucji integracji europejskiej na przykładzie wybranych polityk UE z uwzględnieniem perspektywy polskiej. W tej części dorobku bowiem pojawia się współautorstwo prac zbiorowych: *Selected Politics of the European Union. Evolution in the context of the Lisbon Treaty and the Europe 2020 Strategy*; *European Union Development. Challenges and Strategies* oraz *European Union as an Global Actor. Political integration: identity issues and foreign policy*. Ponadto Habilitantka w tym nurcie swoich badań opublikowała pięć artykułów, w tym w języku francuskim i angielskim. Prace te spełniają wymogi

⁵ Owo podejście jest wyraźnie krytykowane przez część badaczy anglosaskich por.: D.A. Lake, *Why „isms” are evil: Theory, epistemology, and academic sects as impediments to understanding and progress*, „International Studies Quarterly” 2011, t. 55, nr 2, s. 465–480; R. Sil, P. Katzenstein, *De-centering, not discarding, the „isms”: Some friendly amendments*, „International Studies Quarterly” 2011, t. 55, nr 2, s. 481–485.

metodologiczne, choć teoretyczny background zajmuje w nich zdecydowanie mniej miejsca niż w poprzednim nurcie.

W nurcie studiów izraelskich, które w zgodzie z chronologicznym porządkiem rozwoju naukowego dr J. Dyduch powinny być na miejscu pierwszym, można odnaleźć artykuły publikowane w pracach zbiorowych. Co staje się zrozumiałe wzięwszy pod uwagę podejście Autorki do analizowanych problemów. Wyraźnie widać w nich bowiem charakter opisowo-analityczny, z przewagą pierwszego komponentu. W części wynika to z charakteru publikacji w jakich artykuły się ukazywały, a które posiadały osobny rozdział teoretyczno-metodologiczny, częściowo zapewne z faktu, iż był to początek rozwoju warsztatu i świadomości metodologicznej Habilitantki.

Reasumując należy podkreślić trzy kluczowe kwestie, które z punktu widzenia celu postępowania habilitacyjnego mają istotne znaczenie. Przede wszystkim Habilitantka jest przykładem badacza stale poszukującego i stale się rozwijającego, zarówno w obszarze problematyki, jak również w obszarze metodologii. Od pierwszych publikacji, które miały charakter głównie opisowy z komponentem analitycznym przeszła wyraźną ewolucję do artykułów posiadających silne podstawy metodologiczne i teoretyczne, w których dominuje analiza i próby modelowania zjawisk i procesów. Po drugie dr J. Dyduch nie zamknęła się w jednym obszarze badawczym, lecz rozwijała się rozwija się nadal w trzech, a nawet powoli czerech głównych obszarach zainteresowań. Aż wreszcie po trzecie, znaczna część publikacji Habilitantki została opublikowana w językach obcych, w tym głównie angielskim co oznacza umiędzynarodowienie wyników realizowanych badań. Należy zatem stwierdzić, iż zaprezentowany dorobek naukowy dr J. Dyduch **stanowi znaczny wkład w rozwój nauki o polityce.**

2. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej dr Joanny Dyduch

Osiągnięcia dydaktyczne dr J. Dyduch obejmują prowadzenia zajęć dydaktycznych w języku polskim i języku angielskim na kierunku Politologia, Europeistyka, Stosunki Międzynarodowe, Dyplomacja Europejska, *European Studies* i *Global Studies*. Obszar tematyczny prowadzonych zajęć pokrywa się z obszarami

zainteresowań i dociekań naukowych i obejmował m.in. przedmioty obejmujące problematykę integracji europejskiej, instytucji Unii Europejskiej, jej procesów decyzyjnych, politykę zagraniczną państw członkowskich UE, polską politykę zagraniczną, współczesny Izrael – społeczeństwo i polityka. W przypadku większości z nich był to wykład i ćwiczenia, część miała formę konwersatoriów. Zajęcia realizowane w języku angielskim były głównie ćwiczenia, były to m.in. *EU Foreign and Security Policy*, *Polish Foreign Policy*, *EU institutions and decision making process*. Realizowała także zajęcia w zagranicznych ośrodkach akademickich: na Uniwersytecie Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy na temat *European Union Foreign Policy* (2015/2016) oraz *Polish Foreign Policy in the Europe perspective* (2016/2017). W ramach konsorcjum Erasmus Mundus prowadziła warsztaty podczas szkoły letniej w Pucku (2016), w Payerbach/Austria (2015) oraz Baunehoj/Dania (2015).

Habilitationka była promotorką prac licencjackich. Od 2015 roku została także promotorem pomocniczym w dwóch przewodach doktorskich. Pierwszy z nich odnosi się do problematyki bezpieczeństwa narodowego Polski w kontekście kryzysu ukraińskiego – wymiaru polityczno-międzynarodowy i militarny, oraz drugi pozyskiwania izraelskiego obywatelstwa przez Polaków i obywatelstwa polskiego przez Izraelczyków w perspektywie porównawczej. Doktor J. Dyduch sprawowała także opiekę naukową nad studentami i młodymi naukowcami z zagranicy Svetlaną Pinzari ze Słowacji oraz Anną Meloch z Jerozolimy.

W ramach działalności popularyzatorskiej i edukacyjnej dr J. Dyduch pracowała w latach 2006-2008 dla polsko-niemieckiej Fundacji na rzecz Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu na stanowisku kierownika Działu Programowo-Pedagogicznego. W ramach obowiązków organizowała i prowadziła działalność oświatową w kontekście historii obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau, w tym projekty edukacyjne dla młodzieży polskiej i niemieckiej, m.in. akademickie polsko-niemieckie warsztaty fotograficzne, polsko-niemiecko-ukraińskie seminarium dla studentów pt. *Naród, Ojczyzna, Europa*.

Habilitationka brała udział w 26 konferencjach ogólnopolskich i zagranicznych wygłaszając referaty oraz moderując panele lub występując podczas sesji plenarnych.

Ponadto jest aktywnym członkiem krajowych i międzynarodowych towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich, *The Association for Israel Studies* oraz *European Association of Israeli Studies*, w których od 2015 roku jest członkiem Komitetu Wykonawczego.

Reasumując należy stwierdzić, iż dorobek popularyzatorski w aspekcie krajowym i międzynarodowym oraz aktywność dydaktyczna dr J. Dyduch nie mogą budzić żadnych wątpliwości. Jest znanym i identyfikowalnym badaczem w środowisku naukowym z obszaru dociekań europeistycznych i międzynarodowych. Udziela się w wymiarze krajowym i co szczególnie cenne w wymiarze międzynarodowym. Wobec powyższego dr J. Dyduch **spełnia ministerialne wymogi stawiane osobom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego.**

3. Konkluzja

Po zapoznaniu się z monografią *Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego* wskazaną jako osiągnięcie naukowe dr Joanny Dyduch w rozumieniu art. 16 ust. 2 Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku (tekst jednolity Dz.U. 2017, poz. 1789), dorobkiem naukowym Habilitantki, jak również dorobkiem dydaktycznym, popularyzatorskim oraz w zakresie współpracy międzynarodowej, o jakim mówią zapisy Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku (Dz.U. 2011 nr 196 poz. 1165) w sprawie kryteriów oceny osiągnięć i dorobku osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego stwierdzam, iż przedstawiony dorobek naukowy **spełnia** wymogi znacznego wkładu Habilitantki w rozwój nauki o polityce wobec czego **opowiadam się za nadaniem dr J. Dyduch stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce.**

Adriana Dudek